

Esther de Waal –

God zoeken in een druk alledaags leven

Charles van Leeuwen

Het spiritueel leiderschap van Esther de Waal is vooral een spiritueel schrijverschap. Met haar boeken, die in vele talen zijn vertaald, inspireert de Engelse een groot internationaal publiek. Haar doel: mensen helpen te midden van hun alledaagse beslommeringen tot een evenwichtig en geloofwaardig christelijk leven te komen. Charles van Leeuwen leest haar werk al jaren en vertelt daarover in een persoonlijk getint relaas.

Trendsetter in een nieuwe kloostermode

Haar eerste boek over de Regel van Benedictus, het succesvolle *God zoeken*, leidde Esther de Waal als volgt in: “Dit boek is niet het werk van een academica of een theologe. Het is het resultaat van een doorleefde ervaring van een echtgenote en moeder met haar vele verplichtingen en het komt voort uit de overtuiging dat de Regel spreekt tot diegenen, die zoals ik, God zoeken te midden van een druk, dikwijls ongeordend en uitputtend dagelijks leven.” Ze zette daarmee de toon, niet alleen voor het boek maar ook voor haar verdere oeuvre, dat vaak zou gaan over de inpassing van het geloof in het alledaagse bestaan. *Seeking God* verscheen in 1984, De Waal werd met dat boek een van de trendsetters van een nieuwe golf van belangstelling voor de Regel van Benedictus.

Overal in de Westerse wereld ontdekten mensen de toepassingsmogelijkheden van deze oude kloostertekst voor de context van werk, gezin en bedrijf. Van alle kanten kwamen bijdragen voor die ‘benedictijnse herontdekking’, ook van buiten de kerkelijke en kloosterlijke kaders en van buiten de katholieke kerk. Maar die van de hand van de anglicaanse Esther de Waal was wel een van de meest diepgaande en coherente.

De timing van God

“De timing van God is altijd bijzonder,” zegt De Waal in een terugblik op haar leven, “God legt een eigenaardig gevoel voor humor aan de dag.”

Esther de Waal bij de
anglicaanse Cathedral
of Christ the King
(Ballarat, Australië), 2012.
© foto: The Courier.

Esther Aline Lowndes-Moir werd in 1930 geboren in een klein dorpje op het Engelse platteland, in Shropshire, niet ver van de grens met Wales. Haar vader was er dominee en het gezin woonde in een oude pastorie. Esther speelde vaak tussen de ruïnes van het voormalige klooster achter haar huis. Het schilderachtige anglicaanse kerkje, waar haar vader voorging, was het enige dat van die oude *Priory* nog overeind stond. Ze ging geschiedenis studeren in Cambridge en was enkele jaren aan de universiteit verbonden. Tijdens haar studie ontmoette ze haar latere echtgenoot, Victor de Waal, theoloog en zoon van een Amsterdams-joodse familie die in de jaren dertig naar Engeland was gevlucht. Ze zou de naam van haar man als schrijversnaam hanteren. Maar eerst werd ze moeder van vier zonen en volgde ze Victor, die een universitair docentschap combineerde met het ambt van anglicaans pastor, van Cambridge naar Lincoln en vervolgens naar Canterbury. Daar werd hij de *dean* en vestigde het gezin zich in het statige huis van de prior, in de schaduw van de grote kathedraal.

Esthers carrière begon toen die van haar man de voltooiing naderde. Ze raakte gefascineerd door de oude kloosteromgeving waar ze woonde en begon zich in de geschiedenis ervan te verdiepen. Hoe leefde zo'n religieuze manengemeenschap in de middeleeuwen? Hoe waren het werk en huishouden georganiseerd? Wat was hun manier van bidden? Op een gegeven moment kreeg De Waal de Regel van Benedictus in handen. Ze dacht dat ze met die kleine tekst van ongeveer 9000 woorden snel klaar zou zijn, maar werd gegrepen door de menselijke toon, de diepgang van de religieuze visie en de aandacht voor details in die tekst. De Regel liet haar niet meer los, de persoon van Benedictus begon tot haar te spreken. De Waals eerste publicatie erover kwam toevallig tot stand. Een bevriende uitgever bood haar de kans om haar aantekeningen over de Regel om te werken tot een boek, toen een ander manuscript uitbleef. In zes maanden tijd schreef ze *Seeking God*, dat een ongekennde bestseller werd en tientallen drukken beleefde.

Fris en enthousiast

Seeking God ligt hier voor me en ik blader het weer eens door. Wat maakt nu dat dit kleine boekje uit 1984 zo succesvol was? Het werd geprezen door bisschoppen, monniken en journalisten, het werd in vele talen vertaald en vond zijn weg naar een breed publiek. Het is een charmant boekje, met een warme persoonlijke toon. Het is enthousiast geschreven en ontleent zijn kracht onder andere aan het feit dat de Regel van Benedictus wordt toegelicht door een *outsider*, een vrouw die zelf geen kloosterlinge is en er met frisse blik naar kijkt.

De Waal beschrijft de benedictijnse spiritualiteit door een aantal thema's in de regeltekst uit te vergroten: ingaan op een persoonlijke uitnodiging, thuis-komen in een vertrouwde wereld, werken aan een gestage bekering, kiezen voor stabiliteit en begrenzing, leren om luisterend te leven, oefenen in liefdevolle aandacht en respect, in acht nemen van een gezonde balans, zorgvuldig omgaan met de materie, discreet leiding geven, oog hebben voor de heelheid van het leven (lichaam, geest en ziel), gevoed worden door stilte, *lectio* en gebed. Het zijn klassieke thema's uit de kloostertraditie, maar zo uitgelegd dat ze een lezer van vandaag boeien en vaak ook verrassen.

Seeking God is goed gestructureerd in korte hoofdstukjes, die telkens worden afgesloten met een paar goed gekozen teksten tot reflectie. De auteur is ter zake kundig en weet beknopt te blijven. Bij het lezen heb je het gevoel dat je wezenlijke dingen krijgt aangereikt en niet teveel ballast. De heldere opzet van de tekst weerspiegelt wat De Waal in Benedictus' leefregel aanprijst: zijn organisatie, zijn praktische instelling, zijn doorleefde aanwijzingen voor een geordend, gelukkig christelijk samenleven. De Waal weet die oude wijsheid van de kloostervader zo uit te leggen, dat ze ook moderne mensen aanspreekt, om niet te zeggen *aanspoort* om zich de levensweg van Benedictus een beetje eigen te maken.

De Waal schrijft dit boekje op een moment dat er nog geen ruim aanbod is van 'verleidelijke pocketboeken' van kloosterauteurs. In het volgende decennium zouden nogal wat bestsellers over monastieke spiritualiteit verschijnen, onder meer van de Duitse monnik Anselm Grün (1994), de Engelse en Australische monniken Laurence Freeman (1998) en Michael Casey (1994), de Canadese zuster Joan Chittester (1994), de Belgische monniken Frédéric Debuyst (1980) en Benoît Standaert (2007) en de Nederlandse oblaat Wil Derkse (2001). Ik noem er maar enkelen, uiteraard zijn er nog vele anderen. Dit illustreert dat er aan het eind van die twintigste eeuw inderdaad sprake is van een nieuwe mode en dat Esther de Waal zeker niet de enige is – maar wel een van de eersten – die een breed publiek enthousiast maakt voor de actualiteit van de kloosterwaarden. De Waals boeken steken in het benedictijnse genre gunstig af door hun sprankelende taal, humor en prettige combinatie van bevlogenheid en zakelijkheid. De Waal schrijft een prachtig verzorgd Engels en heel wat van haar zinnen zijn het waard om over te schrijven en nog eens rustig te overdenken.

Woordvoerster van Benedictus

Met *Seeking God* is haar naam gevestigd, Esther de Waal is in één klap een benedictijns deskundige. Ze gaat retraites geven van een week of tien dagen in een kloosteromgeving voor groepen, de zogeheten *Benedictine Experience Weeks*. Ze blijkt een erg goed middelares te zijn tussen de kloosterwereld en een wijde kring van belangstellenden. Ook ontvangt ze veel uitnodigingen voor lezingen. Dat publieke optreden ligt haar en zo ontwikkelt ze zich tot een soort woordvoerster van Benedictus, die ze steeds beter leert kennen. Niet voor niets omschrijft ze een van haar latere boeken, een commentaar op de Regel, als *conversations with Saint Benedict*, gesprekken met de kloostervader.

Ik kan me de eerste lezing die ik van haar hoorde, nog goed herinneren. De Waal bleek niet alleen een voortreffelijk schrijfster te zijn, maar ook een begenadigd spreker. Ze begon voorzichtig met een verfijnd grapje en kwam langzaam op dreef. Haar vertellen bleek een ware scheppingskunst, met een levendige uitbeelding en in een prachtige concentratie. Elke zin klopte. Ze nam haar gehoor mee in een wereld van de geest en ondersteunde haar verhaal met brede, rustige gebaren, een verfijnde mimiek, een kort pasje zijwaarts of een starende blik naar boven. Ze was mooi om te zien, ik keek geboeid naar haar fijn, puntig gezicht onder een wuivende zilveren haardos. Ze zag er goed uit in haar olijfgroene jurk met een paarse sjaal als een stola eroverheen gedrapeerd. Een zacht aura omringde haar.

Het was voor mij wel even wennen aan die zo deftige en gecultiveerde vorm. Eerlijk gezegd schrok ik ervan. Dit alles was zo verheven, zo door en door *oxbridge*, zo elegant en elitair... Was dit de vrouw die Benedictus uitlegde aan de gewone man? Was dit modern en eigentijds? Of was dit iemand uit een oud, adellijk Angelsaksisch geslacht, een vrouw die leefde in een wereld van lang geleden? De twijfel be kroop me maar werd snel weggenomen door de kwaliteit van haar verhaal. Ik raakte onder de indruk van haar beheersing en authenticiteit en ben dat eigenlijk nog steeds.

Het volle en scheppende leven

Esther de Waal bleef publiceren, niet in een hoog tempo maar wanneer ze iets te melden had. Verschillende publicaties verdiepten het benedictijnse spoor, zoals *Living with Contradiction* (1989), *A Seven Day Journey with Thomas Merton* (1993), *A Life-Giving Way: A Commentary on the Rule of St. Benedict* (1995) en *The Way of Simplicity: The Cistercian Tradition* (1998). Elk van deze titels draagt iets nieuws aan, al zijn ze wel verschillend van karakter en kwaliteit. Het boek over Merton bijvoorbeeld is geschreven om retraites van een week te begeleiden. Het biedt een leuke selectie citaten van de bekende trappist, maar wat het vooral aardig maakt zijn de door Merton zelf gemaakte foto's. Aan de hand van deze foto's legt De Waal uit hoe een monnik als Merton anders naar de wereld kijkt en hoe verfrissend en menselijk deze blik is. Je merkt aan alles dat De Waal zich een zielsverwant van Merton voelt, ze heeft de schrijvers-

monnik echter nooit persoonlijk ontmoet. Pas na zijn dood maakte ze kennis met zijn werk, maar ze zou zijn klooster, hermitage en secretaris enkele keren bezoeken.

Net als Thomas Merton was ook Esther de Waals leven verdeeld tussen sferen van stille meditatie en creatief (schrijf)werk en publieke optredens, waarvoor ze veel moest reizen. In het voorwoord van *The Way of Simplicity*, een boek over de cisterciënzer traditie en tegelijk een uitdrukking van haar bewondering voor Thomas Merton, geeft ze een mooie tekening van haar werkende leven:

In de aanloopfase van dit boek moest ik proberen kleine beetjes tijd te sprokelen in een druk leven dat bestond uit reizen, voordrachten houden, retraites geven en pelgrimages leiden. Ik bewaar levendige herinneringen aan het lezen van cisterciënzer teksten op de meest onwaarschijnlijke plaatsen, zoals bovenin een Londense dubbeldekker, in de wachtruimte van terminal 3 van Heathrow en bovenop de Ierse rotskust in afwachting van de oversteek naar Skellig Michael. Toen het aankwam op het schrijven zelf, vond ik gelukkig wel de tijd om alleen te zijn, op één plaats te verblijven en mijzelf iets als een monastiek dagritme op te leggen met gebed, werk en schrijfverij, in deze *cottage* in de Borders van Wales, op een rivieroever tussen de boomgaarden. Op de een of andere wonderlijke wijze leken gebed, schrijfwerk en handwerk samen te smelten en raakte alles met alles verbonden, begon alles vanuit één centrum te stromen... Weer eens ervoer ik dat het monastieke iets wezenlijks uitdrukt van ons mens-zijn, dat het een afspiegeling is van het volle en scheppende leven waartoe wij mensen bestemd zijn.

Een leven van tegenstellingen

Wat Esther de Waal ook met Merton gemeen had, was dat de meest succesvolle schrijversjaren niet de meest gelukkigste waren voor haar persoonlijk. Er veranderde onverwacht het een en ander in haar thuissituatie en ongewild moest ze haar leven opnieuw inrichten: dat viel haar zwaar. Het werk vroeg veel van haar, maar bood, zoals het voorstaande duidelijk maakt, ook veel voldoening en troost. De aandachtige lezer vindt de worsteling van die jaren in haar werk terug. Het duidelijkst is dat in *Living with Contradiction*, een wat schetsmatig boekje waar ze zelf later minder tevreden over was en dat ook niet erg goed ontvangen werd (het werd in geen enkele taal vertaald), maar dat toch veel interessante sleutels tot haar denken bevat.

In *Living with Contradiction* werkt De Waal een thema uit dat ze in *Seeking God* al kort had aangeduid. Een van de grote worstelingen van de moderniteit is de ervaring van een verdeeld leven, een leven dat door tegenstellingen wordt beheerst en onder voortdurende spanning staat. Je denkt als lezer dat de schrijfster wel een weg zal laten zien naar balans en heelheid, naar verbinding en vrede, en helende elementen in de Regel van Benedictus zal benoemen. Dat doet ze inderdaad, maar het boek neemt toch een iets andere wending:

De belofte is niet een soort *healing* als idealistische uitvlucht, een die ons een gemakkelijke heelheidservaring brengt. Integendeel, de belofte is dat we kunnen leren om met tegenstellingen te leven, om de spanningsvelden van ons leven zodanig te hanteren dat ze onze creativiteit gaan voeden en ons leven verrijken. Eerlijk gezegd vind ik het geruststellend om te weten dat er geen gemakkelijke weg is, geen *short-cut*, geen simplistisch antwoord.

Bijna elk leven wordt getekend door een aantal grote, diepe paradoxen die het als het ware omspannen en spankracht geven. Ook het kloosterbestaan kent die fundamentele tegenstellingen, bijvoorbeeld die van een leven als eenling en een leven in gemeenschap, van een keuze voor stabiliteit en tegelijk het onder ogen zien van veranderingen die noodzakelijk zijn voor geestelijke groei. Het verzoenen van die tegenpolen is niet eenvoudig, zoals het in geen enkel leven vanzelfsprekend is een antwoord te vinden voor gegeven en onvermijdelijke contrasten.

Esther de Waal grijpt vaak terug op beelden om haar lezers tot denken aan te zetten. In dit boekje zijn er twee waar ze uitvoerig op ingaat. Het eerste is dat van de gotische gewelven: de gotiek bestaat bij de gratie van een uitgekende balans tussen grote, tegengestelde krachten. Het toppunt is het kruisgewelf waar in één centraal punt alle krachtlijnen samenkomen. Is er een mooier monastiek beeld denkbaar van een leven dat door spanningen wordt beheerst maar toch in balans is? Het tweede beeld ontleent De Waal aan een middeleeuwse afbeelding van een monnik in een scriptorium: in de ene hand heeft hij een pen om te schrijven, in de andere een mes om tekst weg te krabben. Voor zijn werk moet hij beide zaken combineren. De Waal vindt het een troostende afbeelding: de monnik is kennelijk in staat zulke tegenstrijdige dingen te doen zonder ze te ervaren als conflicterend; hij straalt vrede uit. Veel mensen hebben in hun baan te maken met tegenstrijdige taken en ervaren dat als buitengewoon moeilijk. De tuinman moet bomen snoeien en weggappen om voor andere bomen levensruimte te scheppen. Een leraar moet leerlingen stimuleren én in toom houden. Een arts moet patiënten behandelen én weer kunnen wegsturen. Een handelaar moet zijn klanten tevredenstellen maar tegelijk aan ze durven verdienen. Een leidinggevende moet streng én mild kunnen zijn, een humanresourcesmanager mensen selecteren én afwijzen. Hoe gaan mensen om met die tegengestelde taken, hoe maken ze de overgang tussen de ene en de andere houding?

Living with Contradiction is een spannend en eigentijds pamflet, dat een aantal tegenstellingen van de moderniteit blootlegt en tot denken aanzet. Het stelt meer vragen dan dat het overtuigende antwoorden aanreikt, maar rekent af met té simplistische oplossingen en modellen van verzoening.

De Keltische horizon

Dat er aan het eind van die twintigste eeuw tamelijk makkelijke ideeën circuleerden over verzoening en soms goedkope spirituele beloftes werden gedaan

vanuit de sterk oplevende newagebeweging, merkte Esther de Waal uiteraard. Ze werd er vanwege haar boeken over Keltische spiritualiteit – een ander werkteerrein waar ze veel in investeerde – wel mee geassocieerd. Ze nam echter duidelijk afstand van bepaalde commerciële, oppervlakkige en al te eclectische kanten van die nieuwe spirituele *wave*. Bij de presentatie van een van haar boeken in 1995 zei ze:

Er is een snel opkomende belangstelling voor spiritualiteit, een soort vloedbeweging die – denk ik in mijn meest cynische momenten – van spiritualiteit een of ander consumptiegoed maakt, een artikel waarvan het succes gegarandeerd is. Je koopt het en neemt een optie op succes op termijn, of zelfs onmiddellijk. Ik las onlangs een citaat van Arianna Huffington, een vrouw van wie ik verder niets gelezen heb maar die in Engeland wel is opgemerkt. Ze zei: ‘Dat eigentijdse spirituele zoeken is alsof je over een enorme middeleeuwse kermis zwerft, langs kraampjes, tenten en marskramers waar je overal beloften hoort uitventen, beloften die in de buurt komen van zelfontdekking, zelfvervulling, van *me-isme* dat je kunt leasen en dat o zo verleidelijk is.’

Het stoorde haar dat haar Keltische boeken soms verkeerd en oppervlakkig werden gelezen. De Waal wilde de Engelse lezer vertrouwd maken met een belangrijke religieuze traditie van eigen bodem en was daarom begonnen met de uitgave van oude Keltische teksten en het beschrijven van die inheemse cultuur over een brede tijdsperiode (met teksten uit het Iers en Gaelic van de late oudheid tot ver in de middeleeuwen). Na de eerste succesvolle bloemlezing *God under my Roof* (1984) volgde snel een hele serie andere uitgaven, waarvan de belangrijkste waren *The Celtic Vision. Prayers, Blessings, Songs and Invocations from the Gaelic Tradition* (1988), *A World made Whole* (1991), *The Celtic Way of Prayer. The Recovery of the Religious Imagination* (1997) en *Every Earthly Blessing. Rediscovering the Celtic Tradition* (1999). De Waal kon in deze boeken uiteraard haar grote narratieve talenten uitleven, ze riep een fascinerend beeld op van deze variant van het christendom die – zeker buiten het Verenigd Koninkrijk – nauwelijks deel uitmaakt van de culturele horizon. Ze bleek ook een geschikte ambassadeur te zijn van deze oude wereld, die misschien onder de oppervlakte nog wel voortleeft in Ierland, Schotland en Wales (misschien zouden sommigen de naam De Waal lezen als Welsh!).

Een helend geloof

Over het ‘Keltische deel’ van haar oeuvre moet ik hier volstaan met een korte typering en enkele gedachten over de betekenis ervan. Het is verrassend – in elk geval voor mensen op het Europese vasteland waar dat Keltische substratum nog veel dieper is weggezakt – om kennis te nemen van die oude christelijke beschaving die onder meer gekenmerkt werd door een grote dynamiek en reislust en een enorme gevoeligheid voor Gods daadwerkelijke aanwezig-

heid in de natuur. De grote christelijke feesten hadden andere connotaties dan in de mediterrane cultuur, er was een andere omgang met het sacrale – dat werkelijk héél het leven doordrong. De Waal schildert die oude eilandcultuur voor mijn gevoel wel eens iets té idyllisch. Ze wil echter geen nostalgisch universum oproepen, maar een soort spirituele tegencultuur tekenen die andere waarden centraal stelde en onder meer een andere manier van geloven, van kerk-zijn en monnik-zijn liet zien.

Niet alles van die oude Keltische wereld is vandaag de dag toepasbaar en inspirerend, het blijft een wereld die in een aantal opzichten ver van ons afstaat, maar De Waals boeken roepen bij mij als lezer wel een bepaald verlangen op. Verlangen naar een leven dat inderdaad dichterbij staat bij de schepping als spiegel van Gods grootheid. Verlangen naar een andere geloofscultuur waarin meer aandacht uitgaat naar de moederlijke, zorgende kanten van God en waarin vanzelfsprekend ruimte is voor vrouwen om spirituele leiding te geven. De Waal tekent boeiende portretten van vrouwelijke heiligen, soms spiegels van de profetes en voorganger die ze zélf is. Verlangen naar een levenskader dat *healing* is, helend, en nadrukkelijker recht doet aan de ‘heelheid’ van de mens, heelheid van lichaam, ziel en geest, heelheid in vaak zo breekbare menselijke relaties. Een verlangen ten slotte naar een lichtere, pelgrimerende kerk, met een oecumenisch kader zoals dat ook de oude tijd kenmerkte en een missie om *helend geloof* te brengen.

Nu ik het zo op een rij zet, besef ik: De Waal is een spirituele gids voor deze tijd, niet alleen vanwege de verdieping van de kloosterspiritualiteit die zij zo welsprekend heeft uitgedragen, maar ook vanwege een zeker spiritueel verlangen dat zij heeft opgeroepen in dit historisch-literaire Keltische universum. Enthousiast pleitbezorger van *twee* werelden, de Keltische en de benedictijnse, is ze op haar best waar die werelden een overlap vertonen: in haar beschrijvingen van oude kluizenaars en zwerfmonniken.

Een weg ten leven

Veruit het belangrijkste boek blijft echter De Waals commentaar op de Regel van Benedictus: *A Life-Giving Way*. Het mag tot de beste commentaren gerekend worden die in de vorige eeuw verschenen – en dat zijn er nogal wat! In compacte vorm (niet meer dan 230 bladzijden) bevat het veel van de inzichten die de auteur in al die jaren van benedictijns ‘veldwerk’ heeft opgedaan. Een regelcommentaar is geen populair genre en het boek is dan ook, anders dan haar *Seeking God*, eerder voor ingewijden en fijnproevers. Het heeft gevorderde lezers echter veel te bieden.

Allereerst vanwege die geweldig goede dosering. Elk hoofdstukje is in balans, elke alinea afgepast, elke zin raak. De Waal is sober en trefzeker in haar formuleringen, ze illustreert het monastieke principe om ook in de taal naar de juiste maat te streven en zich tot het essentiële te beperken.

Vervolgens vanwege de inhoud en de aanstekelijke toon. De Waal legt de regeltekst adequaat uit en situeert hem uitstekend. Ze weet ook telkens het

Esther de Waal in St. Paul's Cathedral (Londen, UK), 2013.

bijzondere van bepaalde passages of formuleringen voor het voetlicht te brengen. Ze besteedt bijzondere aandacht aan het bijbelse register in de Regel en de huidige toepasbaarheid: dat is toch de belangrijkste reden om een Regel te blijven herlezen? Haar commentaar verwoordt een persoonlijke visie maar doet ook recht aan veel vakliteratuur, al noemt de auteur die bijna nergens expliciet. Opmerkelijk is hoe licht deze tekst blijft, vergeleken bij andere regelcommentaren. De Waal gaat nergens in polemieken, haar commentaar is voor niemand bedreigend en voor velen verhelderend en verdiepend. *A Life-Giving Way* is een uitstekend boek voor mensen die de Regel wel ongeveer kennen – of denken te kennen – en wel eens een nieuwe verfrissende invalshoek kunnen gebruiken.

Wat ik ook prettig vind aan dit boek, is de eigentijdse setting. Je kunt eindeloos mijmeren over oude kloosterteksten, maar wat is nu relevant voor een christen vandaag de dag? De Waal benoemt het. Wat waren eigenlijk de onderlinge omgangsvormen in die oude wereld van Benedictus? De Waal beschrijft het met een subtiel gevoel voor gender en sociale verhoudingen. Wat was het Godsbeeld van Benedictus? Spannende perspectieven. Hoe zag de kerk eruit? Waarschijnlijk anders dan wij denken... zonder groot klerikaal apparaat, zeer missionair gericht, vanzelfsprekend oecumenisch. De Waal heeft een deskundig, ik zou zeggen klassiek boek geschreven over de Regel van Benedictus, zijn auteur en zijn tijd, maar vanuit hedendaagse perspectieven en met accenten van onze tijd. En niet zonder humor: zo stelt ze zich bijvoorbeeld de vraag hoe je volgens de regels van de kloostergastvrijheid het best een glas sherry kunt aanbieden. *Very British.*

Ora et labora 2.0

Voor mij persoonlijk is de kennismaking met Esther de Waal belangrijk geweest. Alleen al de titels van haar boeken, vooral *Seeking God*, *Living with Contradiction*, *A Life-Giving Way* en *The Recovery of Religious Imagination*, drukken een soort levensprogramma uit waarin ik me herken. Naar haar werk grijp ik regelmatig terug, ik geniet van haar mooie taal en de boeiende werelden die ze ontsluit. Ik laat haar frisse en enthousiaste verhalen tot me spreken, het meest waardeer ik echter nog haar nuchterheid en zelfrelativering. Ze is geen goeroe maar een gewone, wellevende vrouw die weet waar ze het over heeft. Ze gaat met je in gesprek vanuit een wijde persoonlijke horizon, die van echtgenote en huismoeder, geëngageerd christen en hardwerkend historica en schrijfster.

De Waal voert een gesprek met de traditie én met de moderniteit. Ze onderkent dat mensen vandaag de dag een ingewikkeld bestaan kunnen leiden: zij worstelen met hoge werkdruk en prestatiedwang, leven vaak in meerdere werelden tegelijk en moeten met conflicterende waarden en belangen omgaan. De samenleving om hen heen verandert snel en kan ze verwarren, overvragen, overprikkelen – het is een wereld van (te) snel, veel en veel tegelijk. De Waal veroordeelt die moderne wereld niet te fel en tekent er ook geen karikatuur van. Ze wijst er eenvoudigweg op dat er een christelijke spirituele traditie is die een levenswijsheid aanreikt van de juiste maat en een goede balans, van een goed en gezegend samenleven, te midden van – en ondanks – die soms

zo belastende moderniteit. De oude monastieke inzichten die ze aanreikt, helpen om te werken aan een christelijke *disposition of the heart* – nauwelijks te vertalen, ik noem het maar: aandachtig innerlijk leven.

De Waal laat zien – en dat is het hoopvolle – dat dat alternatief binnen handbereik ligt, als mensen zelf maar de regie van hun leven in handen nemen en momenten van stilte, rust en aandacht inbouwen en oefenen op die juiste maat en gezonde balans. Terug naar de essentie in wat De Waal een *uncluttered life* noemt, een van rommel en onrust vrijgemaakt leven. Het is geen gemakkelijke opdracht, integendeel, maar het

is wel een oud en beproefd recept. Slechts enkele dingen zijn nodig voor dat *ora et labora 2.0* in de huiselijke context: rust en ruimte, goede wil, gezond verstand, redelijk overleg, aanmoedigende vriendschap, continuïteit en stabiliteit. En niet te vergeten: een centrale plaats voor geduldige lezing en overdenking van de Schrift.

Wanneer ik er soms even aan twijfel, helpt Esther de Waal me weer om de *vitaliteit* van de monastieke traditie onder ogen te zien: een wereld vol menselijke inspiratie en organisatie die Gods schepping een beetje verder tot bloei brengt en doet *herleven*.

Charles van Leeuwen is historicus en publiceert over religieuze thema's. Hij is oblaat van het klooster Saint-André de Clerlande in Ottignies-Louvain-la-Neuve (B).

BIBLIOGRAFISCHE NOTA

Onder de Nederlandse vertalingen van Esther De Waals werken, verdienen drie titels de volle aandacht: *God zoeken. De levensweg voor elke christen* (Bonheiden 1988), *De Keltische manier van bidden* (Ten Have 1999) en *Het Keltische Visoen: spiritualiteit van een verzonken wereld* (Meinema 2000). In 2013 hield Esther de Waal de 15de Henri Nouwenlezing (zie www.nouwen.org). Voor het bovenstaande artikel is verder gebruik gemaakt van *The Benedictine Charism Today*, een lezing in Belmont Abbey naar aanleiding van het verschijnen van *A Life Giving Way* (1995), zie www.oblatesosbbelmont.org, en van een serie lezingen onder de titel *Seeking God, Seeking Life* in mei 2013 in St Paul's Cathedral in Londen.

De Kloostergids

uw toegang tot kloosters & abdijen!

Harald van Gils
initiator www.kloostergids.com